

Arbejdsrapport fra
Danmarks Miljøundersøgelser
Miljø- og Energiministeriet
NR. 17

Emne: Sæler 1995
Lokalitet: Vadehavet
Udgivet: 1996

Naturovervågning

Datablad

Titel: Sæler 1995. Vadehavet

Forfatter: Svend Tougaard

Konsulent: Fiskeri- og Søfartsmuseet, Saltvandsakvariet, Esbjerg

Afdelingsnavn: Afdeling for Kystzoneøkologi

Serietitel og nummer: Arbejdsrapport fra DMU. Naturovervågning nr. 17

Udgiver: Miljø- og Energiministeriet
Danmarks Miljøundersøgelser

Udgivelsesår: 1996

Redaktion: Michael Stoltze

Layout: Svend Tougaard og DMU

Databehandling og figurer: Svend Tougaard

Referee: Tommy Asferg, Ebbe Bøgebjerg

Bedes citeret: Tougaard, S., 1996: Sæler 1995. Vadehavet. 16 s. - Arbejdsrapport fra DMU. Naturovervågning nr. 17

ISSN: 1395-5675

Oplag: 250 stk.

Sidetæl: 16

Tryk: DSR Tryk

Pris: 30 kr.

Købes hos: Danmarks Miljøundersøgelser
Afdeling for Kystzoneøkologi
Grenåvej 12, Kalø
8410 Rønne
Tlf. 89 20 14 00 - Fax 89 20 15 14

Miljøbutikken
Information og Bøger
Læderstræde 1
1201 København K
Tlf. 33 92 76 92 (information)
Tlf. 33 93 92 92 (bøger)

**Arbejdsrapport fra DMU
Naturovervågning nr. 17**

SÆLER 1995

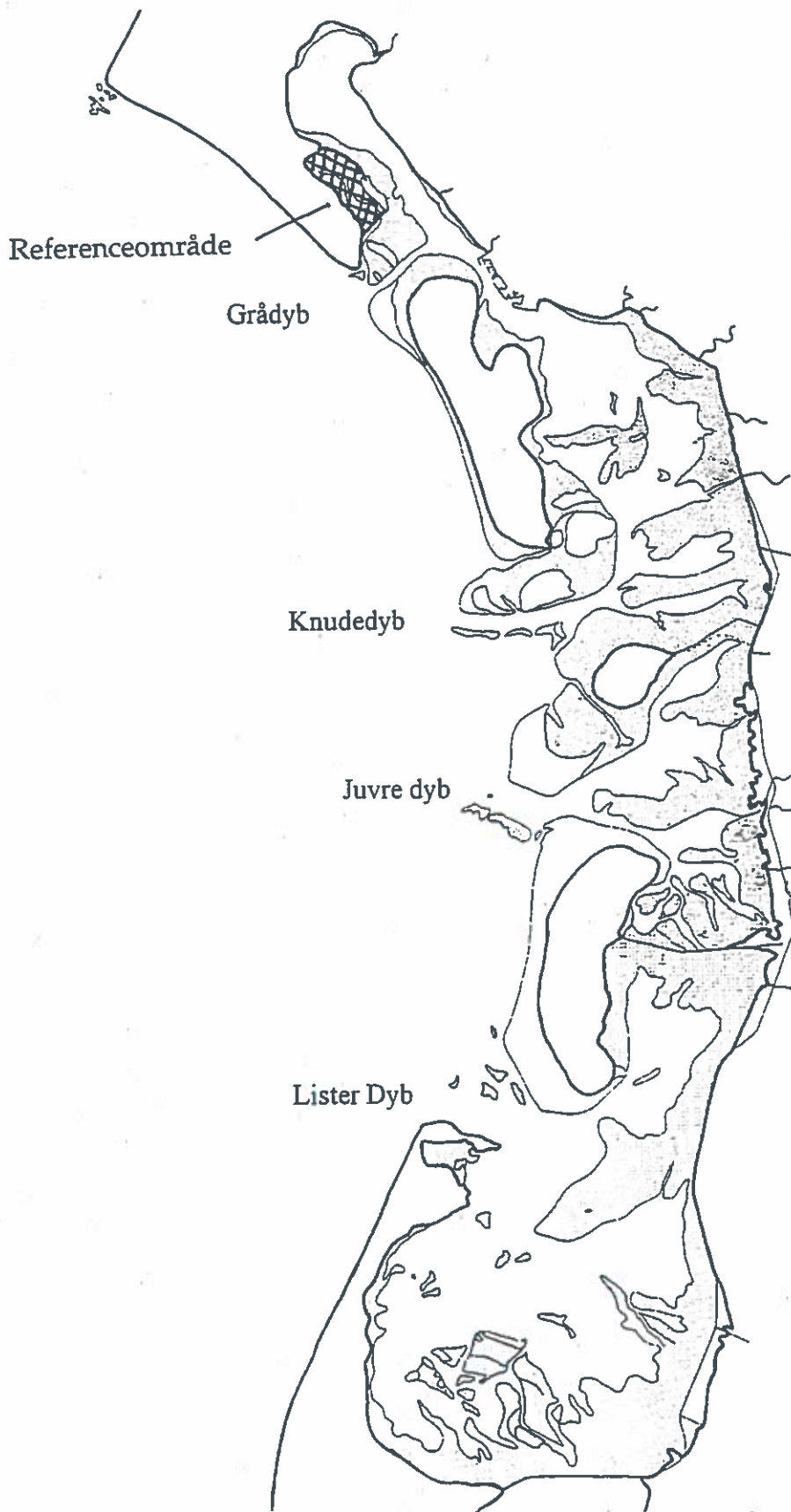
VADEHAVET

Projekt udført af Fiskeri- og Søfartsmuseet,
betalt af Skov- og Naturstyrelsen og DMU og
koordineret af Danmarks Miljøundersøgelser
Afdeling for Kystzoneøkologi

Svend Tougaard

**Miljø- og Energiministeriet
Danmarks Miljøundersøgelser**

1996

Overvågning af sæler i Vadehavet 1995

Sammendrag

Som led i det trilaterale vadehavssamarbejde mellem Holland, Tyskland og Danmark og den vedtagne "Seal Management Plan", blev der i 1995 gennemført 6 flytællinger af sæler i den danske del af Vadehavet. Én tælling blev gennemført meget sent i december for at følge etableringen af en ny liggeplads i Hobo Dyb i det forstyrrelsesfri referenceområde mellem Skallingen og Langli. Denne liggeplads afløser øjensynlig liggepladsen på Langli Sand ved sejlrenden til Esbjerg. Tællingen den 20.8. havde adskillige forstyrrelser og er derfor ikke repræsentativ, ligesom flyvningen til erstatning af denne mislykkedes helt på grund af megen militær flyveaktivitet, hvilket gav et lidt mindre maximum-tal, end forventet.

Trods disse vanskeligheder, kan det konkluderes, at der i 1995 var en totalbestand på ca. 2.200 spættede sæler (*Phoca vitulina*) og én enkelt gråsæl (*Halichoerus gryphus*) i den danske del af Vadehavet, inkl. den tyske del af Lister Dyb til Hindenburgdæmningen. Det er lidt flere end umiddelbart før epidemien i 1988. Vækstraten i bestanden er stabil på omkring 0,12 i årene efter 1976. Ungeprocenten er uændret i forhold til tidligere år - ca. 18 %.

I forbindelse med revisionen af Vadehavsbekendtgørelsen anbefales det at overveje, om der skal foretages en revision af sælreservaterne, ligesom det skal overvejes, om der allerede nu bør gennemføres en anden praksis for adgangsforholdene til Koresand sælreservat og en bedre overvågning af forstyrrende aktiviteter, der ikke er tilladt iflg. bekendtgørelsen.

Mål og metoder

Overvågningen har til formål at følge populationsudviklingen og ungeproduktionen for sæler i den danske del af Vadehavet efter jagtfredningen i 1976 og efter den virusepidemi, der ramte sælerne i 1988. Efter aftale med Tyskland omfatter de danske tællinger den lille del af det tyske Vadehav, der ligger mellem grænsen og Hindenburgdæmningen for på denne måde at få en mere naturlig grænse, der omfatter hele Lister Dyb.

Sælerne optælles fra fly i 200-300 meters højde ved lavvande, fortrinsvis i ungeperioden i juni og ved maximum-forekomsten i august. De enkelte liggepladser optælles, og forekomster over 10 fotograferes, så der senere kan foretages en kontroloptælling på billederne.

Bestanden

Vækstraten i bestanden for spættet sæl er næsten uændret siden tilvæksten satte ind efter jagtfredningen i 1976.

Totalbestanden i 1995 udgjorde ca. 2.200 sæler, når tallene er korrigeret for de sæler, der ikke tælles, fordi de er i vandet. Bestanden er således vokset til en størrelse lidt over bestanden i 1987 - året før epidemien. Maximum-tallet i 1995 var på 1.612 mod 1.477 i 1987).

Ungeprocenten ligger på 18 %, hvilket er uforandret i forhold til foregående år.

I referenceområdet mellem Skallingen og Langli, hvor der er adgangsforbud, er der fortsat kun født få unger (4 i 1995) på trods af, at totaltallet af voksne sæler inden for området er støt stigende (max. 94 i 1995).

I 1995 har der ved alle tællinger været sæler på en banke i Knudedyb ved Galgedyb. I årene forud har der kun sporadisk været sæler, og det ser således ud til, at denne banke etableres som ny liggeplads.

I 1995 blev der kun observeret én gråsæl - en han i referenceområdet. Hunner af gråsæl kan ved flyovervågning ikke umiddelbart skelnes fra spættet sæl.

Forstyrrelser

Der synes at være en tendens til, at den bestand af sæler, der om sommeren/-efteråret benytter Langli Sand ved sejlrenden til Esbjerg, flytter op i Hobo Dyb lige i kanten af referenceområdet. Men netop i dette område er der fortsat problemer med forstyrrelser og ulovlig vandski-sejlads. Årsagen til, at sælerne forlader Langli Sand, kan være forstyrrelsen fra lystbåde, der går helt ind til banken. På tre af flyvningerne i 1995 blev der konstateret forstyrrelsen på Langli Sand, og skal denne banke have en chance for fortsat at rumme sæler, bør der lukkes for adgang. Pædagogisk er banken vigtig, fordi sejladsen i sejlrenden ikke forstyrrer sælerne, og mange derfor har lejlighed til at se sæler her.

Liggepladsen på Koresand er fortsat forstyrret af traktorkørsel med turister, og kun ved én tælling blev der konstateret sæler - en lille flok på 10.

På Bollert i skydeområdet ved Nordrømø er der ved to tællinger observeret traktorspor - en ellers sjælden foreteelse på denne vigtige liggeplads.

Anbefalinger

I forbindelse med revision af Vadehavsbekendtgørelsen anbefales det at overveje, om der skal foretages en revision af sælreservaterne. Samtidig anbefales det - hvis der fortsat skal være sæler på Koresand - at overveje, om der skal gennemføres en ændret praksis for markeringen af adgangsforbuddet til sælreservaterne på Koresand, så pælerækken flyttes længere væk fra sælerne (måske til reservatgrænsen), så traktorene med turister ikke kommer så tæt på som nu, hvor flokken jages i vandet hver gang, der kommer en traktor. Det bør også overvejes, om der skal gennemføres en bedre overvågning af forstyrrende aktiviteter, som ikke er tiladt iflg. bekendtgørelsen.

Anvendte forkortelser

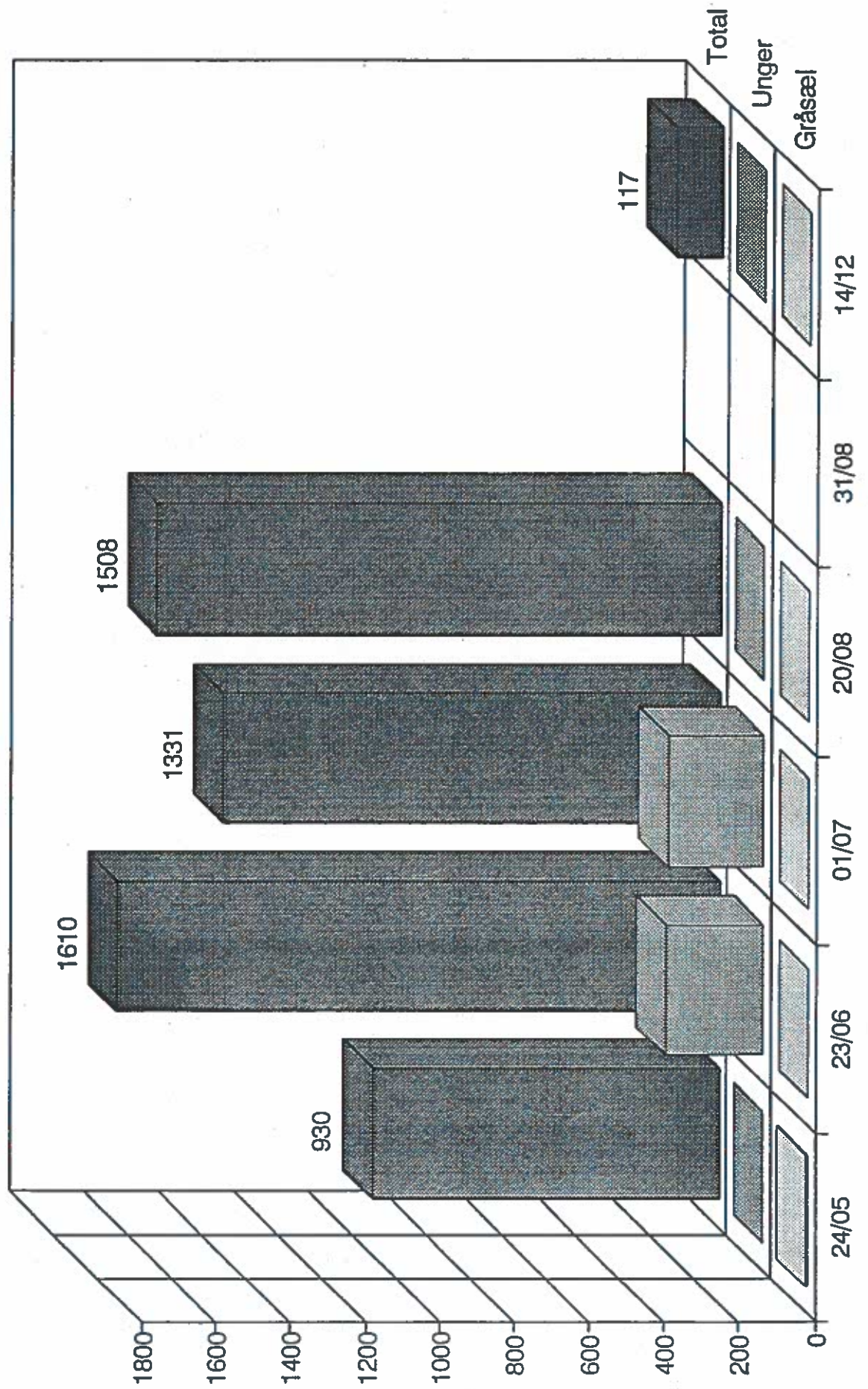
Forkortelserne i tabellerne betyder følgende: pup = unger; G = gråsæl. Ved tællinger med unger er der på kortene anført unger (pup) og voksne og ungdyr (adult og subadult). Totaltal under de enkelte datoer omfatter alle sæler (unger, ungdyr og voksne) inkl. evt. gråsæler (kun én i 1995).

72		Jordsand W																		
73																				
74																				
75																				
76																				
77																				
78																				
79	49	Andre (enlige)																		
80	50	Westerland NØ	1		3				1											
81		Westerland SW			5	1														
82	51	Westerland SØ	9		3															
83	52	Westerland N	1		8	2		2	1											
84	53	Græsplæne	52		114	37		99	41		70									4
85	54	Græsplæne S																		
86	55	Munkmarsch	11		28	8		25	10		11									
87		Munkmarsch Ø			2			9	3											
88	56	Munkmarsch N	4		13	2		14	1		7									
89	57	Westerland, andre	4		2															
90	58	List	61		46	9		64	17		47									11
91	59	Køenigshaven																		
92		List Havn																		
93																				
94																				
95																				
96																				
97																				
98																				
99	60	Andre (enlige)																		

Grådyb	108	1	73	4	0	76	4	0	192	0	0	0	7	0
Knudedyb	111	0	217	39	0	184	45	0	170	0	0	0	19	0
Juvredyb	295	0	528	130	0	423	106	0	367	0	0	0	59	0
Listedyb	416	0	794	86	0	649	98	0	779	0	0	0	32	0
GRAND TOTAL	930	1	1612	259	0	1331	250	0	1508	0	0	0	117	0
Total Danmark	787	1	1388	200	0	1117	177	0	1373	0	0	0	102	0
Total Tyskland	143	0	224	59	0	214	73	0	135	0	0	0	15	0

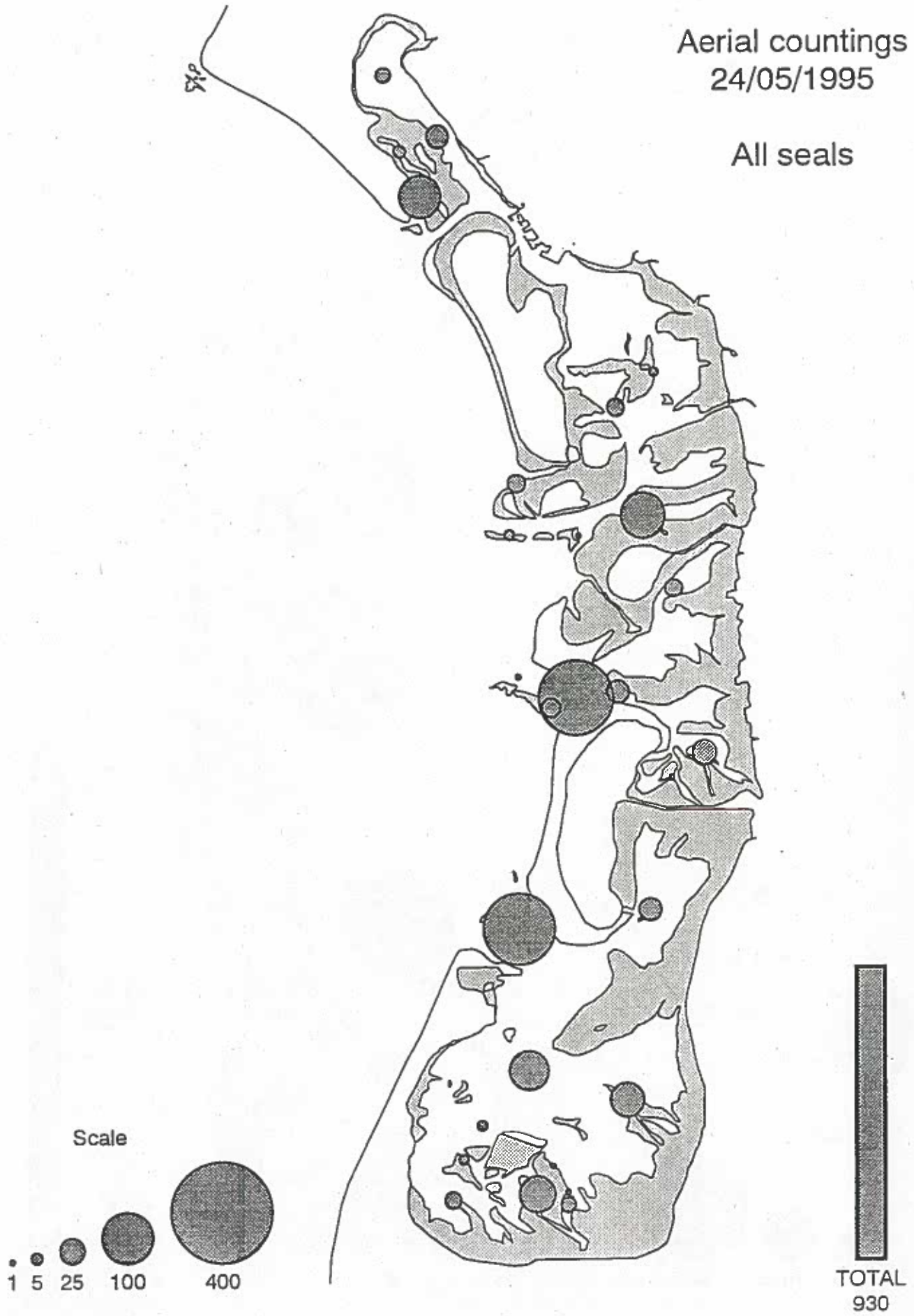
Unger	0		259			250			0					
Voksne	930		1353			1081								
Total	930		1612			1331			1508				117	
Græsæl	1		0			0			0				0	

Tællinger Vadehav 1995

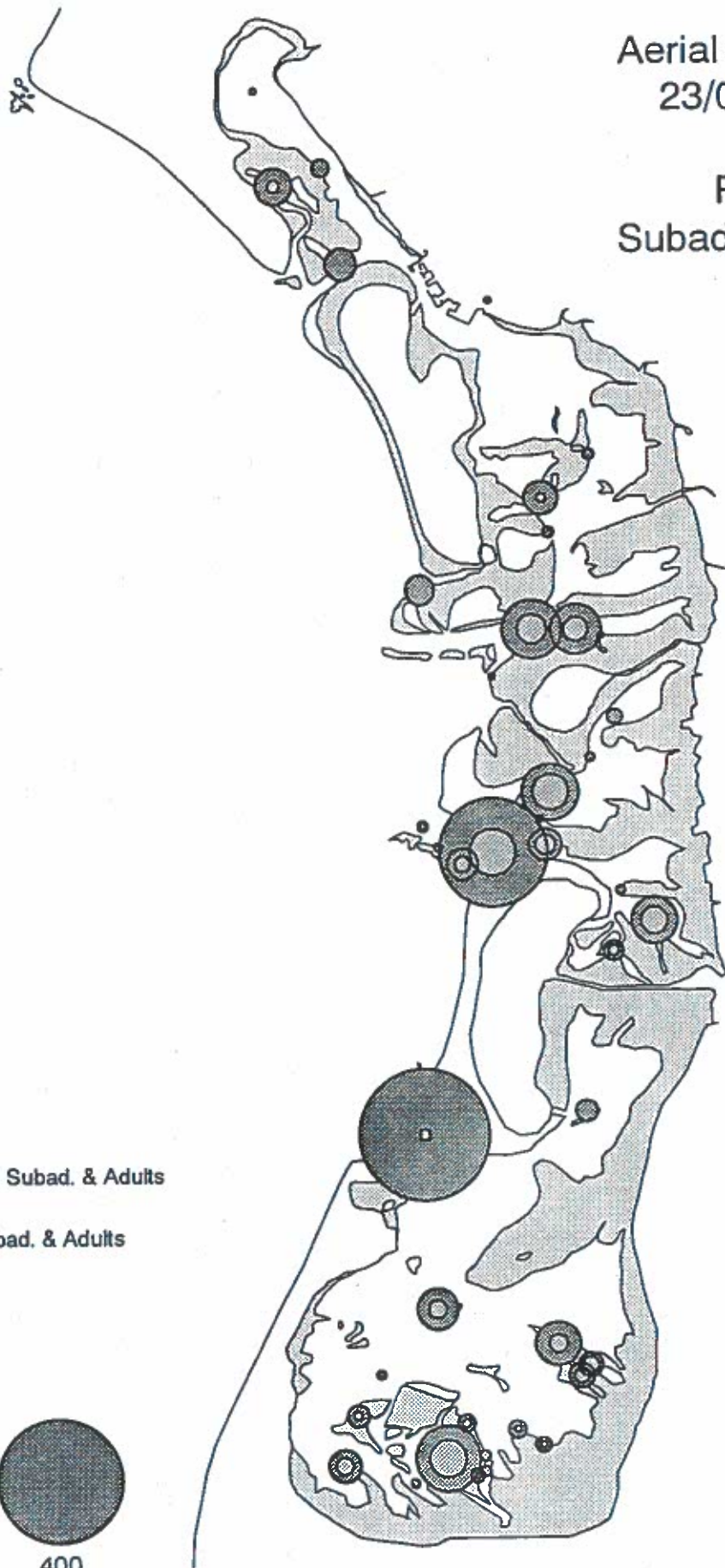
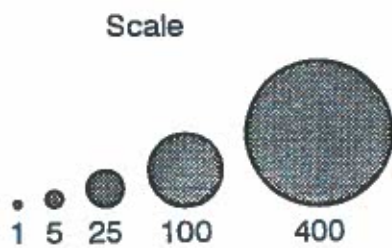
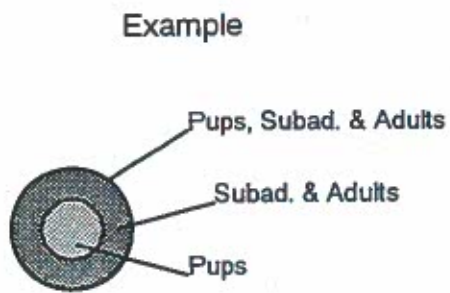
Aerial countings
24/05/1995

All seals

Aerial countings
23/06/1995

Pups
Subad. & Adults

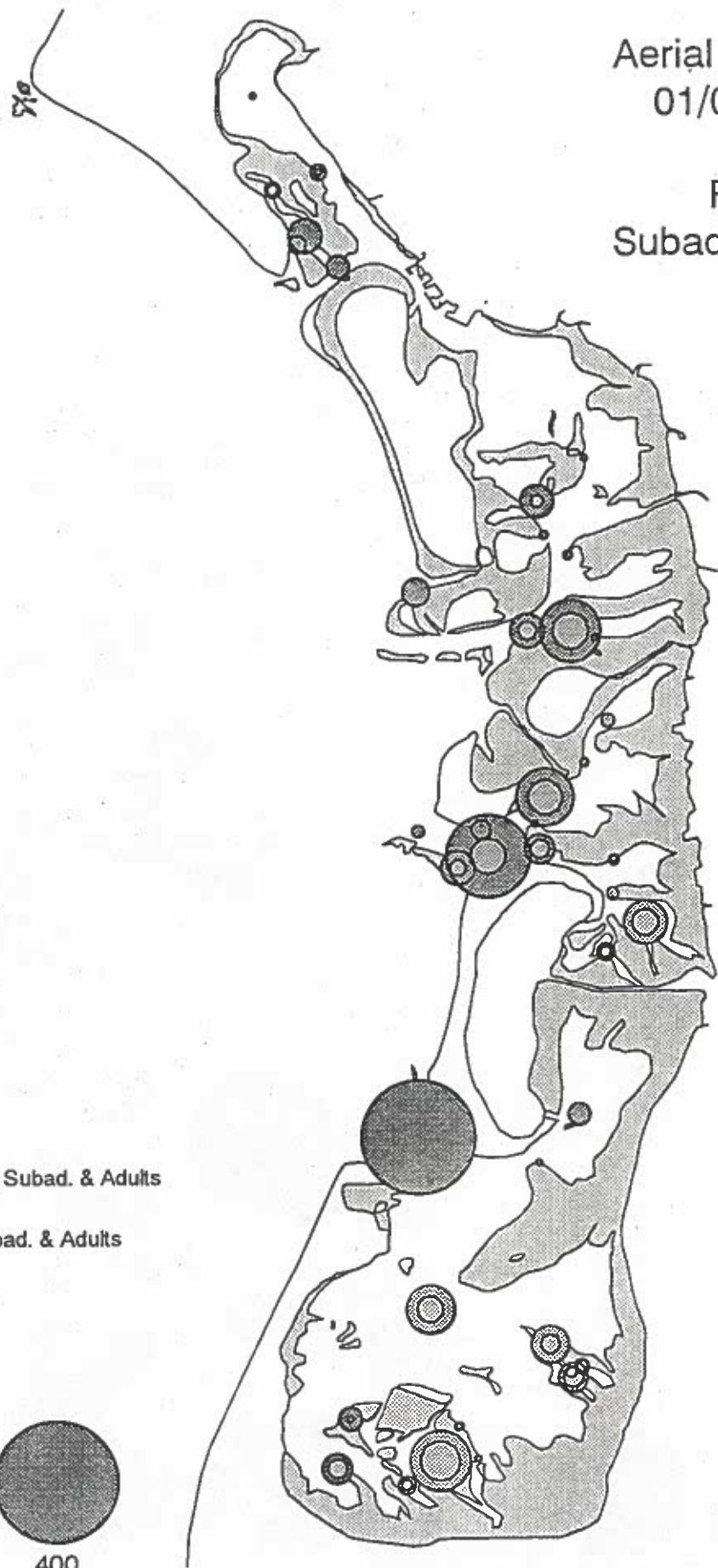
Pup
259

Adult &
Subad.
1353

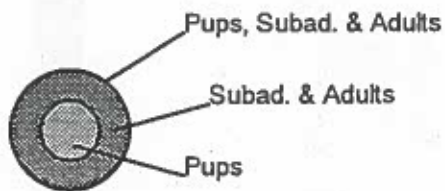
TOTAL
1612

Aerial countings
01/07/1995

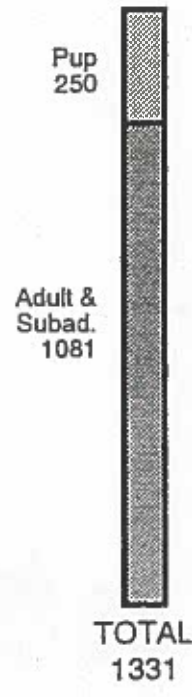
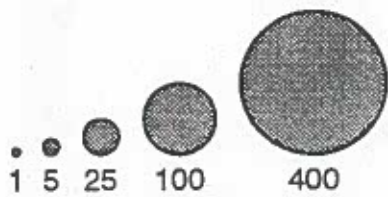
Pups
Subad. & Adults

Example

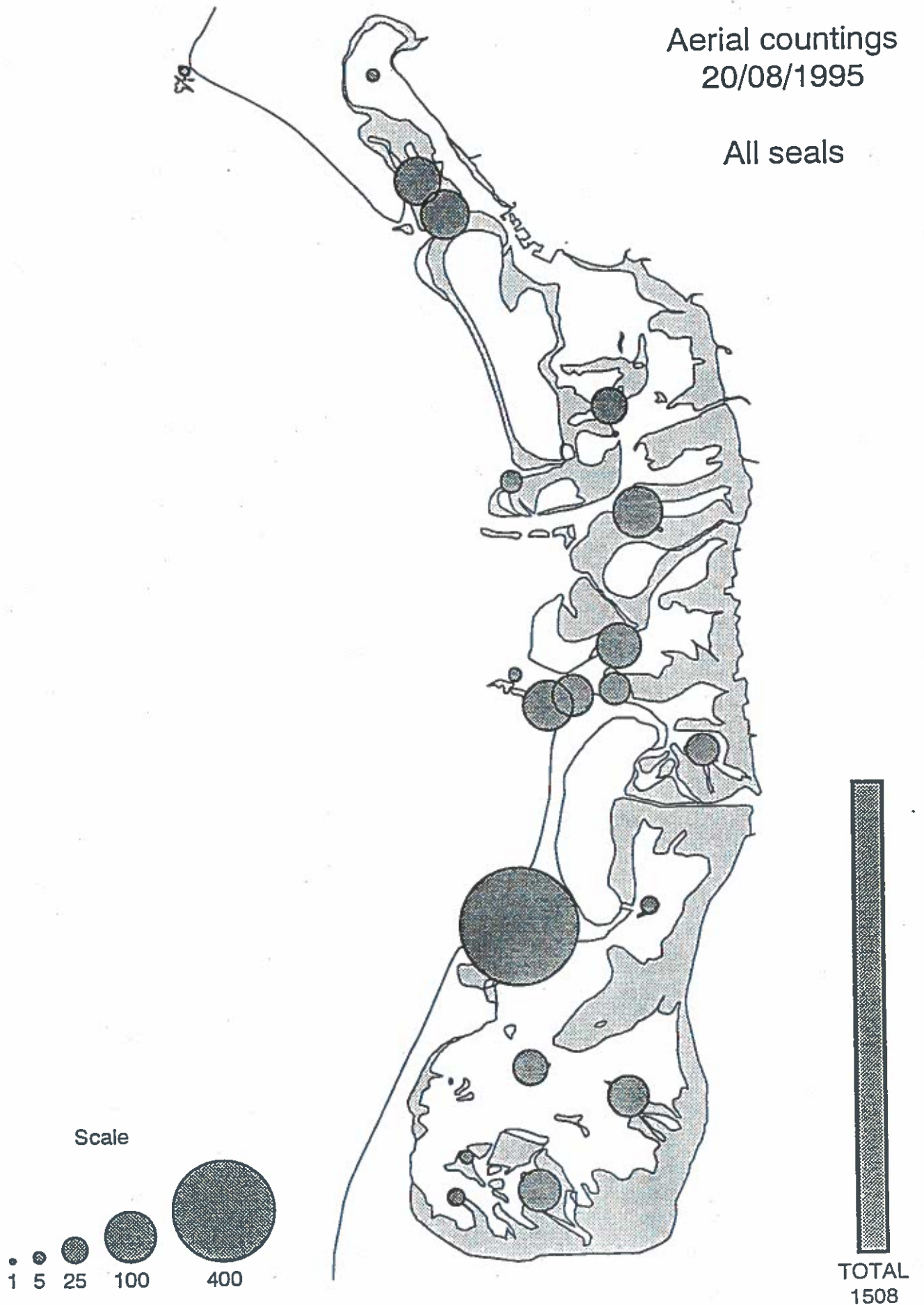

Scale

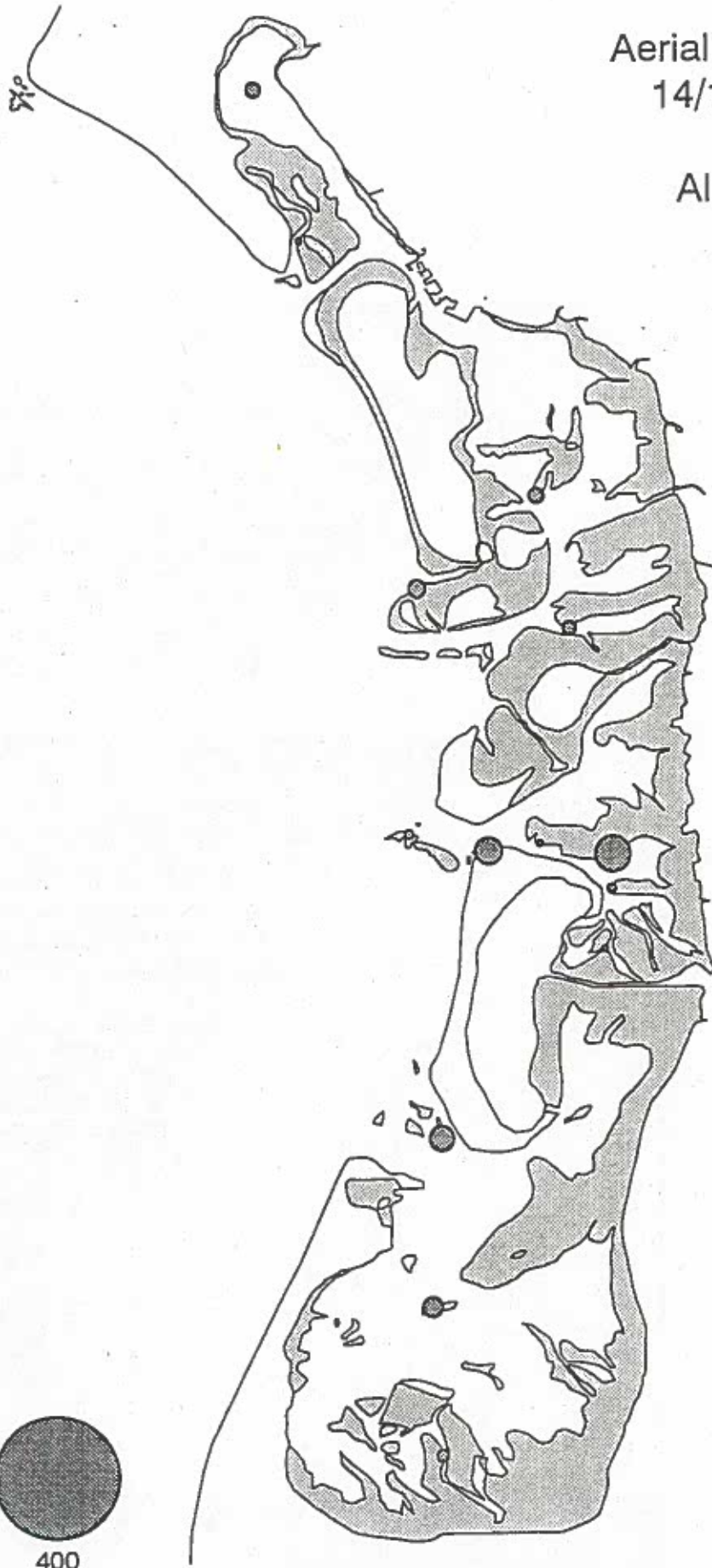
Aerial countings
20/08/1995

All seals

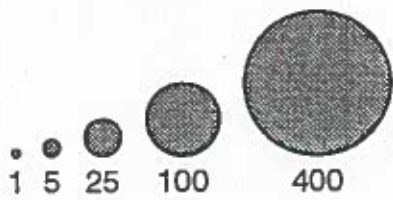

Aerial countings
14/12/1995

All seals

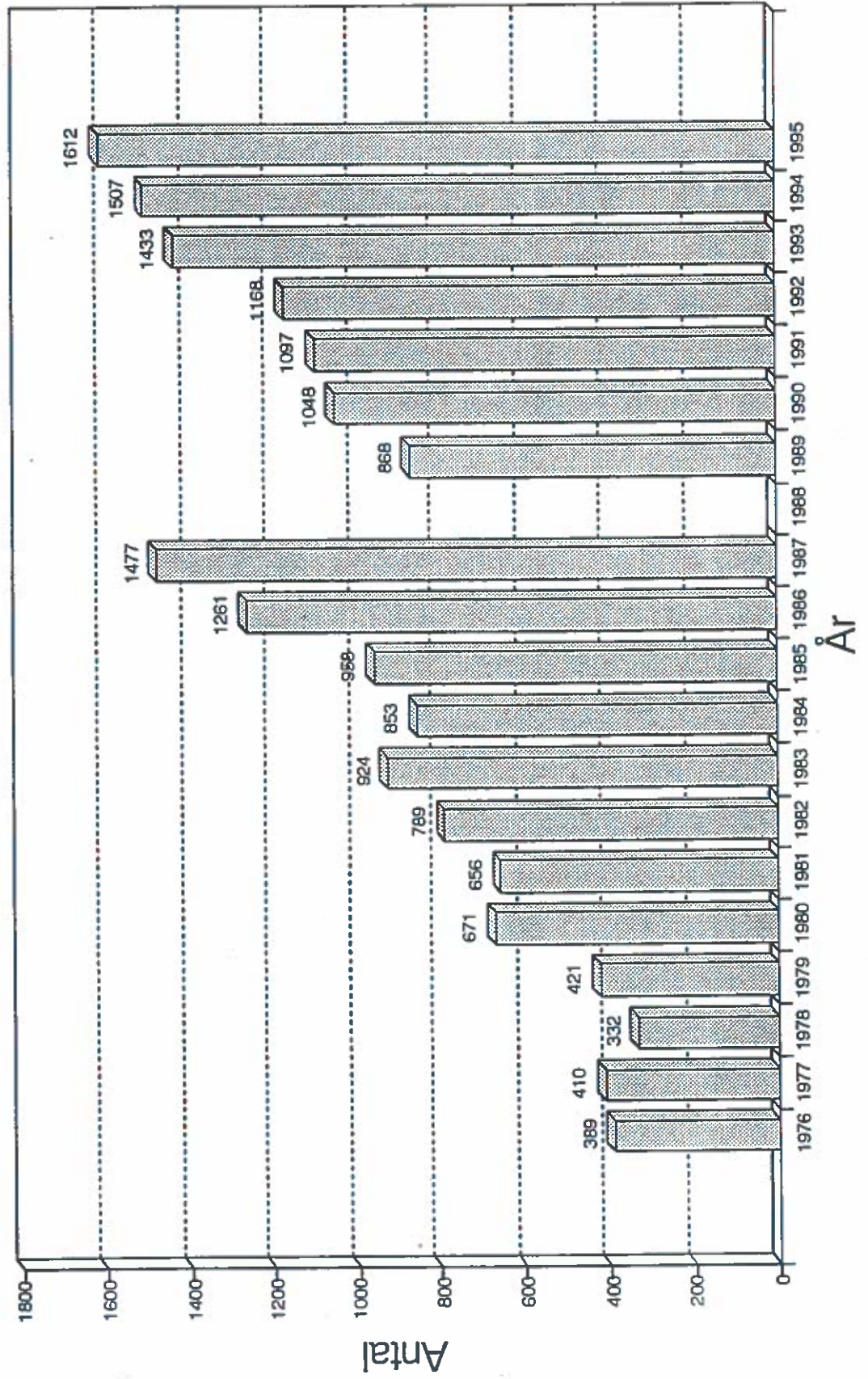
Scale

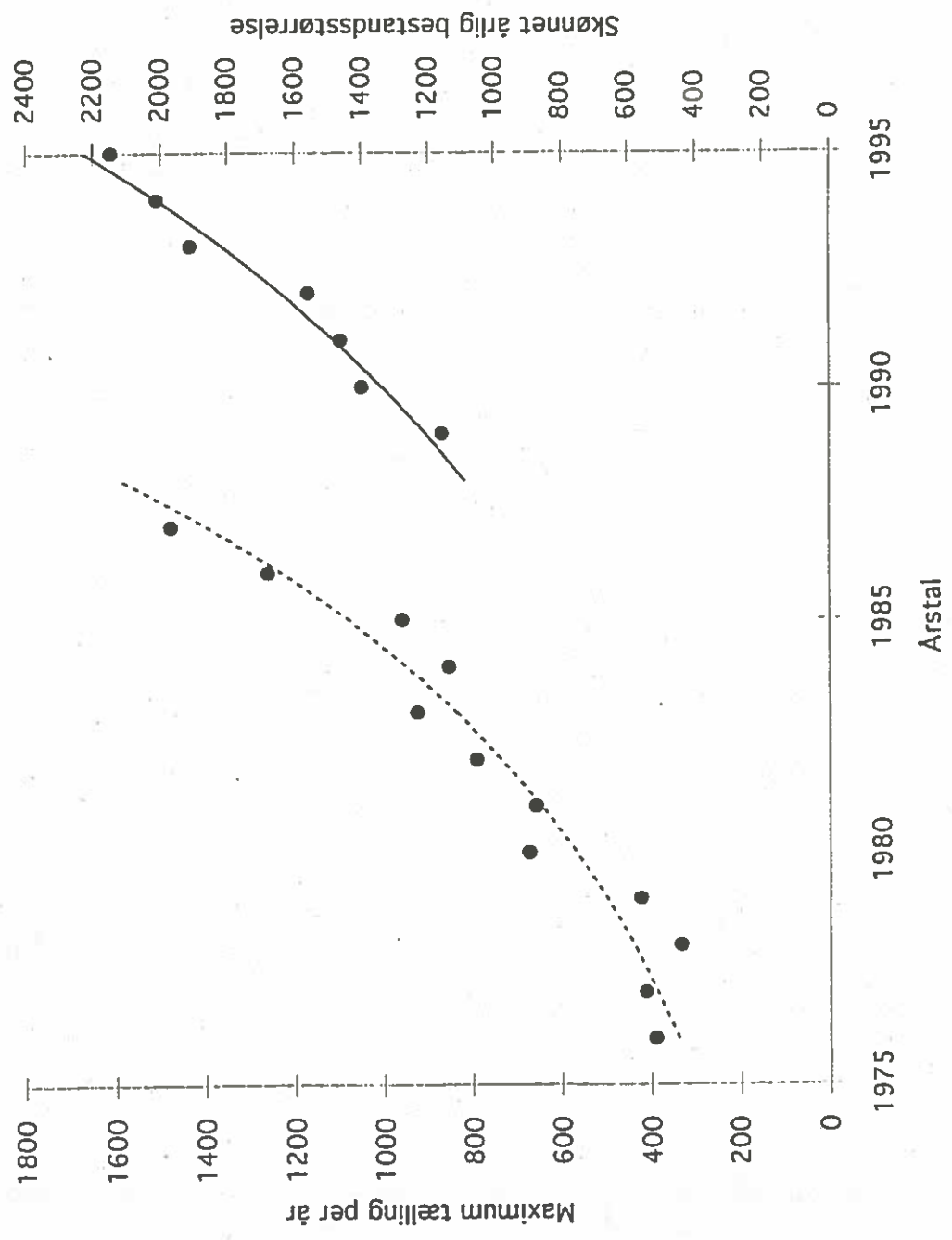
TOTAL
117

Flytællinger SÆLER

Vadehavet Max. tal

Sælbestandens tilvækst i Vadehavet

Arbejdsrapporten fra DMU. Naturovervågning. Hidtil udkommet:

- 1 Rasmussen, L.M., 1995: Tøndermarskens ynglefugle 1994. Ydre Koge, Magisterkogen og Hasbjerg Sø. 88 s. Pris: 50 kr.
- 2 Rasmussen, L.M., 1995: Tøndermarskens ynglefugle 1994. Saltvandssøen og Margrethe-Kog. 48 s. Pris: 40 kr.
- 3 Amstrup, O., 1995: Årsrapport 1994. Tipperne. 96. s. Pris: 50 kr.
- 4 Kjeldsen, J.P., 1995: Årsrapport 1994. Vejlerne. 121 s. Pris: 50 kr.
- 5 Tougaard, S., 1995: Sæler 1994. Vadehavet. 21 s. Pris: 30 kr.
- 6 Heide-Jørgensen, M.P. og Teilmann, J., 1995: Sæler 1994. Østersøen, Kattegat og Limfjorden. 30 s. Pris: 30 kr.
- 7 Lund, M., 1995: Ynglefugle 1994. Vejlerne. 124 s. Pris: 50 kr.
- 8 Thalund, J., 1995: Årsrapport 1994. Langli. 75 s. Pris: 50 kr.
- 9 Gregersen, J., 1995: Skarver 1992-1994. Danmark. 27 s. Pris: 30 kr.
- 10 Gregersen, J., 1995: Årsrapport 1994. Vorsø. 57 s. Pris: 50 kr.
- 11 Jensen, J.S., 1995: Bundvegetation 1994. Tipperne. 28 s. Pris: 30 kr.
- 12 Gregersen, J., 1996: Skarver 1995. Danmark. 32 s. Pris: 30 kr.
- 13 Hels, T., 1996: Brune Frøer 1995. Danmark. 16 s. Pris: 30 kr.
- 14 Clausen, P. et al., 1996: Jagt- og Forstyrrelsesfri kerneområder for vandfugle. Danmark. 60 s. Pris: 50 kr.
- 15 Risager, M. og Aaby, B., 1996: Højmoser 1995. Danmark. 89 s. Pris: 50 kr.
- 16 Jensen, J.S., 1996: Bundvegetation 1995. Tipperne. 25 s. Pris: 30 kr.
- 17 Tougaard, S., 1996: Sæler 1995. Vadehavet. 16 s. Pris: 30 kr.
- 18 Rasmussen, T.B., 1996: Årsrapport 1994. Suserup. 55 s. Pris: 40 kr.

the 1990s, the number of people with a mental health problem has increased in the UK, and the number of people with a mental health problem who are in contact with mental health services has also increased (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with a mental health problem, and to reduce the stigma and discrimination that they experience. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

One of the key initiatives in this area is the development of self-help materials for people with a mental health problem. These materials are designed to help people with a mental health problem to understand their condition, to manage their symptoms, and to improve their quality of life. They are also designed to help people with a mental health problem to access the services that they need.

Self-help materials can be developed in a number of different formats, including books, leaflets, and audio and video materials. They can be developed for a wide range of mental health problems, including depression, anxiety, and schizophrenia. They can also be developed for people with a mental health problem who are in contact with mental health services, or for people with a mental health problem who are not in contact with mental health services.

Self-help materials can be developed in a number of different ways. They can be developed by mental health professionals, by people with a mental health problem, or by a combination of mental health professionals and people with a mental health problem. They can also be developed in a number of different languages, and in a number of different formats.

Self-help materials can be developed in a number of different ways. They can be developed by mental health professionals, by people with a mental health problem, or by a combination of mental health professionals and people with a mental health problem. They can also be developed in a number of different languages, and in a number of different formats.

Self-help materials can be developed in a number of different ways. They can be developed by mental health professionals, by people with a mental health problem, or by a combination of mental health professionals and people with a mental health problem. They can also be developed in a number of different languages, and in a number of different formats.

Self-help materials can be developed in a number of different ways. They can be developed by mental health professionals, by people with a mental health problem, or by a combination of mental health professionals and people with a mental health problem. They can also be developed in a number of different languages, and in a number of different formats.